

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Rok Brezavšek

Državlјanska vojna v Ukrajini

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Rok Brezavšček

Mentor: izr. prof. dr. Uroš Svete

Državlјanska vojna v Ukrajini

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

Državljska vojna v Ukrajini

Državljska vojna v Ukrajini se je pričela leta 2014 z razglasitvijo Ljudske republike Doneck in Ljudske republike Lugansk ter poteka v različnih stopnjah intenzivnosti oboroženega boja še do danes. Čeprav so trenutno oboroženi spopadi zamrznjeni, pa vzroki za njen izbruh še niso odpravljeni. Napetosti med Ukrajinci na zahodu in rusko manjšino na vzhodu so se manifestirali že ob krimski krizi v devetdesetih letih prejšnjega stoletja ter v oranžni revoluciji ob prehodu v novo tisočletje. Separatisti na vzhodu, ki si vse od osamosvojitve Ukrajine prizadevajo za večjo avtonomijo, so v protestih na Trgu neodvisnosti v Kijevu in v odstavitvi predsednika države Viktorja Janukoviča videli državni udar. K razglasitvi samostojnosti jih je spodbudila ruska priključitev Krima in odpoved varnostnih zagotovil, ki jih je Ukrajina pridobila od mednarodne skupnosti in Rusije. Čeprav večina mednarodne skupnosti ne priznava ruske priključitve Krima, Ukrajina ni zmožna izvrševati svoje oblasti ne da bi s tem tvegala ponovne zaostritve z Rusijo.

Ključne besede: Ukrajina, zgodovina Ukrajine, oranžna revolucija, euromaidan, državljanska vojna.

Civil war in Ukraine

The Civil War in Ukraine has begun in the year 2014 with the proclamation of the People's Republic of Doneck and of the People's Republic of Luhansk. The war is ongoing at the different levels of the armed struggle until today. Though the armed struggle has been ceased, the causes of its outburst has not been removed. Tensions between the Ukrainians on the west and the Russian minority on the east manifested in the 1990's at the time of the Crimean Crisis and at the crossing into the new century with the Orange Revolution. Separatists in the east were seeking greater autonomy since Ukraine's independence and they saw coup d'état in protests at Independence Square in Kiev and deposing of President Viktor Yanukovich.

They were encouraged to proclaim the declaration of independence by Russian annexation of Crimea and by failure of security assurances given to Ukraine from international community and Russia. Although the majority of the international community does not recognize the Russian annexation of Crimea, Ukraine is not able to exercise its authority without risking re-escalation with Russia.

Key words: Ukraine, history of Ukraine, orange revolution, Euromaidan, civil war.

KAZALO

1 UVOD	5
2 METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR.....	6
2.1 Predmet in cilj proučevanja	6
2.2 Raziskovalna vprašanja	6
2.3 Raziskovalne metode	6
2.4 Opredelitev temeljnih pojmov	7
2.4.1 Vojna.....	7
2.4.2 Ozemeljska celovitost	9
3 SPLOŠNE ZNAČILNOSTI UKRAJINE.....	10
3.1 Naravnogeografske značilnosti.....	10
3.2 Družbenogeografske značilnosti.....	10
3.2.1 Zgodovina Ukrajine	10
3.2.2 Prebivalstvo in poselitev	16
3.2.3 Državna ureditev	17
3.2.4 Gospodarstvo	18
4 VZROKI ZA DRŽAVLJANSKO VOJNO V UKRAJINI	19
4.1 Napetosti na Krimu.....	19
4.2 Oranžna revolucija.....	20
4.3 Euromaidan.....	22
5 ANEKSIJA KRIMA IN DRŽAVLJANSKA VOJNA NA VZHODU.....	25
6 ZAKLJUČEK.....	30
7 LITERATURA.....	33

1 UVOD

Vojne potekajo že vso zgodovino človeštva ter so nezaželen spremljevalec vsake družbe. Boj za moč, prevlado, ideje ali ozemlje so stalnica človeške narave ter gonilo ustvarjalnosti, ki proizvaja tehnološko dovršena in razdiralna orožja. Je neizprosna, uničujoča in barbarska, saj za dosego zmage sili v neizogibno ubijanje, ki pušča rane ter zamere v spominu družbe. Čeprav dandanes mednarodno pravo vojno dovoljuje zgolj za obrambo, se neprestano iščejo vrzeli in razlogi, ki opravičujejo njen pričetek.

Če želimo razumeti zakaj je prišlo do izbruha državljanske vojne v Ukrajini, moramo poznati zgodovino območja na katerem se odvija. Poznavanje zgodovine nam služi pri razumevanju narodnega spomina in vrednot, ki se prenašajo iz roda v rod. Kar se je dogajalo v preteklosti, vpliva na današnje dogodke in življenja ljudi. Nasilno zatiranje nacionalne zavesti Ukrajincev v obdobju pod rusko oblastjo, je v samostojni Ukrajini pripeljalo do teženj prebivalcev na zahodu države, do oddeljevanja od Rusije in želja po večji povezanosti z zahodnimi državami in mednarodnimi organizacijami. Nasprotno si ruska manjšina želi tesnejših stikov z Rusijo. To se odraža pri predsedniških volitvah, ko se v zadnjem krogu volivci odločajo med kandidatoma, ki imata diametralno nasprotna stališča o zunanji politiki. Zmagovalec volitev uspe zbrati le nekaj odstotkov več glasov, kar pusti drugo polovico prebivalstva razočarano.

Po koncu hladne vojne in razpadu Sovjetske zveze je del mednarodne skupnosti postala kopica novih držav. Ukrajina, je po padcu železne zavese uspela od Rusije pridobiti priznanje državnih meja in ozemeljske celovitosti. Državi sta sodelovali dokaj dobro, saj sta uspeli rešiti več perečih vprašanj, kot na primer: ostanek ruskega jedrskega orožja v Ukrajini, razdelitev črnomske flote, najem pristanišča in vojaških objektov na Krimu, varnostna zagotovila, da državi ne bosta pustili izrabo svojega ozemlja na način, ki bo ogrožal drugo, itd. Podobne mednarodne pogodbe je Rusija podpisala tudi z ostalimi državami bivše Sovjetske zveze. Vse do priključitve Krima, so se države zanašale, da bo Rusija spoštovala zaveze. Z dejavnim vmešavanjem v notranjepolitične zadeve Ukrajine in s sodelovanjem v državljanski vojni na vzhodu Ukrajine se poraja vprašanje ali bo mednarodni skupnosti uspelo vzpostaviti mir in stanje pred izbruhom vojne.

2 METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR

2.1 Predmet in cilj proučevanja

Cilj mojega diplomskega dela je preučiti vzroke za izbruh državljanske vojne v Ukrajini in nastale posledice za regionalno in mednarodno skupnost. Najprej bom predstavil splošne značilnosti Ukrajine, kar nam bo pomagalo razumeti geostrateški položaj države, gospodarske razmere ter sestavo prebivalstva.

Za lažje razumevanje globokih delitev med prebivalstvom, bom opisal bogato zgodovino ozemlja, na katerem je nastala Ukrajina. S spoznanjem razgibane dinamike poseljevanja ozemlja in zgodovinskih okoliščin, bomo lažje razumeli polarizirano javno mnenje, ki se manifestira skozi notranje in zunanjepolitične odločitve vlad.

V sklopu državljanske vojne bom opisal ključne dogodke, ki so pripeljali do oboroženega spopada, njen potek, glavne akterje ter njihovo vpletenost. Ob temu bom tudi izpostavil ključne dokumente, mednarodne sporazume in meddržavne pogodbe, ki bi morali zagotavljati varnost in ozemeljsko celovitost Ukrajine.

2.2 Raziskovalna vprašanja

R1: Kateri so vzroki za državljansko vojno v Ukrajini in z njo povezani interesi?

R2: Ali lahko državljanska vojna v Ukrajini predstavlja potencialno grožnjo svetovnemu miru?

2.3 Raziskovalne metode

V diplomskem delu sem za raziskovanje uporabil naslednje družboslovne raziskovalne metode:

- **metodo zbiranja in analize primarnih virov** - sem uporabil za resolucije Generalne skupščine Združenih narodov, ki se nanašajo na raziskovalno temo, relevantne mednarodne pogodbe, poročila Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi in ustavo ter nacionalno zakonodajo, ki ureja področje delitve oblasti v Ukrajini. Pridobljeni podatki bodo služili za temeljni vir raziskave;

- **metodo zbiranja in analize sekundarnih virov** - sem uporabil za relevantno strokovno literaturo, publicistična dela in spletne strani, ki se nanašajo na temo in bodo pomagali pri razlagi in poteku dogodkov;
- **deskriptivno metodo** – za pojasnitev temeljnih pojmov, katerih poznavanje je nujno za preučevanje teme;
- **zgodovinsko metodo** – sem uporabil za pregled daljšega časovnega obdobja zgodovinsko pomembnih dogodkov, ki so vplivali na razvoj Ukrajine.

2.4 Opredelitev temeljnih pojmov

2.4.1 Vojna

Ker je vojna družbeni pojav, se je njena definicija spreminjala skozi zgodovino v skladu z razvojem človeštva. Zaradi njene zapletenosti, obsežnosti in številnih dejavnikov, ki nanjo vplivajo se pojavljajo različne definicije, ki pa so močno odvisne od tega ali jih podajo pravniki, politologi, sociologi, teologi ali katerikoli drugi učenjaki.

Bebler vojno opredeli kot »izredno zaostren družbeni spopad, v katerem se družbene skupnosti, gibanja, države in združenja držav kontinuirano in organizirano na vseh straneh bojujejo za uveljavitev svojih smotrov ob pretežni uporabi množičnega oboroženega boja, ki po obsegu in posledicah bistveno presega druge oblike oboroženega nasilja na isti ravni družbenega razvoja in vojaške tehnologije« (Bebler v Žabkar 2003, 108–109).

Žabkar (2003, 104) povzame definicijo iz Mednarodne vojaške in obrambne enciklopedije, ki definira vojno »kot oboroženi spopad med večjimi politično organiziranimi družbenimi skupinami z antagonističnimi cilji, kot so klani, plemena ali večje skupine (rasne, razredne, etnične, verske ipd.), države ali zveze držav, pod pogojem, da so konfrontirane skupine »dovolj močne« (1), da so ustvarjene razmere, da spopad traja »določen čas« (2) in da ima »dovolj veliko intenzivnost« (3)«. Če kateri od treh pogojev ni izpolnjen, lahko sicer govorimo o oboroženem spopadu, a ne o vojni.

V nadaljevanju nato definicijo oboroženega spopada razširi z vidika stopnje nasilja. Vse spopade razdeli v štiri podskupine:

1. nenasilne spopade, v katerih si strani sicer medsebojno grozita z uporabo oborožene sile, a je ne uporabljata, kar povzroča, da oborožene sile lahko le posredno (z grožnjo) vplivajo na končni rezultat, ki se doseže z diplomatskimi, gospodarskimi in drugimi pritiski (vključno s stavkami, protesti ipd.);
2. nekonvencionalne sovražnosti, v katerih se uporablja orožje, a vojaške akcije nimajo velikih razsežnosti (potekajo v obliki gverilskih akcij, atentatov, diverzij, sabotaž in ugrabitev, kar je neka vrsta »političnega marketinga«, ki ima cilj sprovcirati oblasti v poostreno represijo, da bi s tem javnost obrnila proti oblastem) in ne potekajo v skladu z mednarodnimi normativi za vodenje oboroženega boja, pri čemer prevladuje uporaba politične, gospodarske, propagandne in druge vrste sile;
3. konvencionalne sovražnosti, v katerih prevladujejo množične vsebine oboroženega boja;
4. jedrske sovražnosti, ki s svojo destruktivnostjo večkratno presegajo največje rezultate, ki se jih da doseči v konvencionalnih sovražnostih (Žabkar 2003, 112–113).

V prvo in drugo podskupino avtor uvršča revolucije, državljanske vojne, vojaške prevrate, vojaške intervencije, gverilska delovanja, teroristična dejanja ter mirovne operacije in obmejne spopade med državami, pri čemer pa zaradi stopnjevanja nasilja, meja med prvo in drugo podskupino ni vedno jasna.

Heidelberški inštitut za preučevanje mednarodnih konfliktov (HIIK 2015), razdeli konflikte glede na jakost v pet faz:

1. spor je konflikt nizke intenzivnosti, pri katerem gre zgolj za politično nasprotovanje, brez zatekanja k nasilju;
2. nenasilna kriza nastopi ko ena od sprtih strani grozi z uporabo nasilja, razkazuje vojaško moč ali izvaja sankcije;
3. nasilna kriza nastopi s sporadičnimi oboroženimi spopadi med oboroženimi silami;
4. omejena vojna nastopi, ko so oboroženi spopadi neprekinjeni in med njimi umre najmanj 360 oseb ter razseli 18.000 oseb v enem letu;
5. vojna nastopi, ko oboroženi spopadi potekajo neprekinjeno in z visoko intenzivnostjo. Med spopadi umre več kot 1000 oseb in je razseljenih več kot 120.000 oseb v enem letu.

Za vojno je tako pomembno število žrtev in razseljenih oseb v času enega leta ter ne sredstva, ki so pri tem uporabljena. V daljšem časovnem obdobju lahko konflikt prehaja med različnimi fazami, glede na jakost in posledice spopada.

Gažević (1972, 257) poda definicijo državljanske vojne kot »oborožen spopad med razredi, narodi, političnimi ali drugimi nasprotujočimi si skupinami znotraj ene države za doseganje določenih političnih in ekonomskih ciljev«.

Njegovo definicijo sem povzel, ker se ne osredotoča na kriterij obsega oboroženega spopada ali uporabljenih sredstvih nasilja, ampak je ključno zgolj dejstvo, da poteka oboroženi spopad znotraj ozemlja ene države med organiziranimi skupinami.

2.4.2 Ozemeljska celovitost

Načelo ozemeljske celovitosti je eden izmed ključnih temeljev sodobnega mednarodnega prava, kot sredstva za ohranjanje miru in stabilnosti v mednarodni skupnosti. Ustanovna listina Organizacije združenih narodov (2. čl., 4. odst.) pravi, da »članice se v mednarodnih odnosih vzdržujejo groženj s silo ali uporabe sile zoper ozemeljsko celovitost ali politično neodvisnost katere koli države ali drugega tovrstnega ravnanja, ki ni v skladu s cilji Organizacije združenih narodov«.

Zaščita ozemeljske celovitosti zagotavlja stalni obstoj držav in prepoveduje enostranske spremembe meja z uporabo sile tretje države. Ravno tako povezuje ozemeljsko celovitost in politično neodvisnost. Ozemlje države je edino območje v katerem se lahko uresniči politična neodvisnost, ki je tuje vlade ne smejo motiti. Posledica tega je, da ozemeljska celovitost zahteva več kot zgolj zaščito pred spremembami meja, zahteva tudi zaščito pred vsemi vrstami posegov na ozemlju države od zunaj (Marxsen 2014).

Kako pomembno je načelo ozemeljske celovitosti za zagotavljanje varnosti med evropskimi državami, dokazuje Helsinška sklepna listina, ki so jo podpisale članice Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE).

Načelo ozemeljske celovitosti pravi, da bodo države članice spoštovale ozemeljsko celovitost vsake države članice. Izhajajoč iz tega se bodo države članice vzdržale vsake akcije, ki ni v skladu s cilji in načeli Ustanovne listine OZN o spoštovanju ozemeljske celovitosti, politične neodvisnosti in prepovedi uporabe sile. Države članice se bodo vzdržale vojaških okupacij in drugih neposrednih in posrednih uporab sile zoper ozemeljsko celovitost in pridobitev ozemlja

s silo, kar bi pomenilo kršenje mednarodnega prava. S silo ali vojaško okupacijo pridobljena ozemlja ne bodo priznana za zakonita (Helsinška sklepna listina 1975).

Članice OVSE-ja so leta 1990 ponovno potrdile načelo v Pariški listini za novo Evropo.

3 SPLOŠNE ZNAČILNOSTI UKRAJINE

3.1 Naravnogeografske značilnosti

Ukrajina je po osamosvojitvi z površino 603.550 km² postala največja evropska država, ki v celoti leži v Evropi. Z kar 2.782 km obale in 4.663 km kopenske meje Ukrajina meji na sedem držav: Rusijo, Romunijo, Moldavijo, Madžarsko, Slovaško, Poljsko in Belorusijo. Večino površja predstavljajo ravnice, ki jih prečkajo reke. Največje med njimi so Donava, Dneper in Dnjester, ki se izlivajo v Črno morje. Ravno zaradi obsežnih ravnin z rodovitno črno prstjo je Ukrajina dobila vzdevek »žitnica Evrope«. Na zahodu države je gorato področje Karpatov z najvišjim vrhom Goverlja (2061 m). Povečini države je podnebje zmerno celinsko, le na jugu ob obali krimskega polotoka je sredozemsko. Padavine so neenakomerno porazdeljene in se zmanjšujejo od zahoda proti vzhodu (Central Intelligence Agency 2015).

3.2 Družbenogeografske značilnosti

3.2.1 Zgodovina Ukrajine

Obdobje antike

Od prazgodovinskih časov so migracijski in naselitveni vzorci na področju današnje Ukrajine potekali po treh osnovnih geografskih področjih. Na jugu je bila obala Črnega morja stoletja pod vplivom sredozemskih pomorskih sil. Odprta stepa, ki se razprostira od vzhoda proti jugu Ukrajine in proti ustju reke Donave, je oblikovala naravni prehod v Evropo za nomadske konjenike iz osrednje Azije. Na severu in zahodu pa je območje gozdno-stepnega pasu z rečnimi potmi povezoval severno in centralno Evropo (Encyclopædia Britannica 2015).

Prva natančnejša zgodovinska poročila o ozemlju današnje Ukrajine izhajajo iz 8. do 6. stoletja pr. n. št., iz časa grške kolonizacije Črnega in Azovskega morja. V tem času so Jonci in Dorci ustanovili kolonije Tir ob ustju reke Dnestra, Olvija ob ustju reke Bug, Herson na jugozahodu polotoka Krim, Tanais ob ustju reke Don in Pantikapej, ki je bil na mestu današnjega Kerča. Grške kolonije so vzdrževale trgovske in kulturne odnose z ljudstvi, ki so

poseljevala stepsko zaledje. To so bili predvsem Krimerjci, Skiti in Sarmati, ki so bili staro-iranskega porekla (Jelačić 1929, 3).

Obdobje preseljevanja ljudstev

Zaradi lege, plodnih tal in široke stepe je bilo v času preseljevanja ljudstev področje današnje Ukrajine večkrat poseljeno z kulturno različnimi ljudstvi. Ker je območje križišče med Baltikom in Črnim morjem ter med Evropo in srednjo Azijo je bilo prizorišče stalnih vojaških spopadov in stičišče različnih interesov.

Začetke preseljevanja ljudstev sega okoli leta 200 n. št., ko so se Goti pričeli priseljevati iz Baltske regije proti Ukrajini in izpodrinili avtohtona ljudstva. Leta 375 so z vzhoda prišli Huni, ki so izpodrinili Gote. V 5. in 6. stoletju pa so jim sledili Bolgari in Avari. Med 7. in 9. stoletjem je bila ukrajinska stepa del mogočnega Hazarskega imperija, katerega moč je pričela upadati v poznem 9. stoletju s prihodom Madžarov. V 10. in 11. stoletju so Pečenegi izpodrinili Madžare proti zahodu (Encyclopædia Britannica 2015).

Preseljevanje Gotov je v 5. in 6. stoletju povzročil pritisk na Slovane, ki so naseljevali področja severno od Karpatov. Zaradi naravnih pregrad, so se ti bili prisiljeni seliti v različne smeri. Selili so se proti zahodu v notranjost Evrope, proti jugu na Balkan ter na področje gozdno-stepnega pasu na območju današnje zahodne in severne Ukrajine ter južne Belorusije.

Kijevska Rusija

Kijevska Rusija je bila prva vzhodnoslovanska država in velja za zibelko današnjih Ukrajincev, Belorusov in Rusov. Nastala je okoli leta 880 in je obstajala do 13. stoletja.

Po navedbah kronike Kijevske Rusije, Zgodovina minulih let, je leta 882 Oleg Novgordski odplul navzdol po reki Dneper z vojsko Varjagov, Slovanov in Fincev ter osvojil mesto Smolensk, Lubih in Kijev. Usmrtil je vladarja Kijeva in se oklical za princa. V nadaljnjih letih je osvojil nova ozemlja in oslabil moč Hazarov ter končal njihovo prevlado v Dneprski regiji. Leta 907 je pričel vojaško kampanjo proti Bizantinskemu cesarstvu ter jo zaključil leta 911 po podpisu mirovne pogodbe, ki mu je zagotovila obsežne trgovske in gospodarske privilegije (Encyclopedia of Ukraine 2015b).

Država je bila na višku moči pod vladavino kneza Vladimirja I., ki je vladal med leti 980-1015. Vladimir I. je osvojil in združil vsa vzhodnoslovanska plemena pod svojo oblastjo ter

ozemlje razdelil na dežele, ki so jim vladali njegovi sinovi. Njegov najznačilnejši dosežek je bilo sprejetje pravoslavnega krščanstva kot uradne religije, kar je omogočilo poenotenje plemen in utrditev vezi z Bizantinskim cesarstvom. Pokristjanjevanje vzhodnih Slovanov je imelo daljnosežne posledice. Začela se je prevajati grška literatura, uvedla se je nova arhitektura, umetnost, glasba, pisava ter prvi slovanski zakonik (Encyclopedia of Ukraine 2015c).

Kijevska Rusija se je na višku moči razprostirala od Karpatov do reke Volge ter od Baltskega do Črnega morja. Prestolnico je imela v mestu Kijev, ki je bilo osnovano že v 5. stoletju. Glavna dejavnost prebivalstva je bilo kmetovanje in trgovanje. Kijevska Rusija je uspevala ravno zaradi trgovanja, saj je preko nje potekala Varjagska trgovska pot, ki je bila glavna trgovska pot v Vzhodni Evropi. Po njej je potekalo trgovanje med Skandinavijo in Bizantinskim cesarstvom. Usihanje moči Kijevske Rusije se je pričelo z propadanjem Bizantinskega cesarstva, državo pa so dokončno uničili Mongoli leta 1220 (Encyclopedia of Ukraine 2015a).

Republika obeh narodov

Do sredine 14. stoletja je ozemlje bivše Kijevske Rusije prešlo pod oblastjo Velike litovske kneževine in Kraljevine Poljske, ki sta se kasneje združili v Republiko obeh narodov. Republika je bila ena največjih in najmogočnejših držav tedanje Evrope. Zaradi Poljske nadoblasti in pospešenega prodora katoliške vere je pogosto prihajalo do uporov prebivalstva ter do simpatiziranja z Moskovsko veliko kneževino, ki je veljala za naslednico Kijevske Rusije (Encyclopædia Britannica 2015).

Zaporoška republika

Naraščajoče nezadovoljstvo nad poljsko nadoblastjo, je pripeljalo do upora kozakov leta 1648. Upor je hitro prerastel v splošno vstajo, saj se mu je pridružilo vso pravoslavno prebivalstvo. Vstaja je potekala do leta 1654, ko je bila podpisana Perejaslavska pogodba med ukrajinskim kozaškim svetom in Moskovsko veliko kneževino, ki je bila porok neodvisnosti Zaporoške republike. V poznem 17. in 18. stoletju je bila Zaporožka republika vedno bolj v zatonu zaradi stalnih notranjih sporov in državljanskih vojn, kar je postopoma vodilo do izgube avtonomije in pripojitve v Rusko cesarstvo pod vladavino Katarine Velike (Magocsi 2010, 195–205).

Ozemlje Ukrajine je tako izgubilo kakršnokoli nacionalno posebnost. Tako kot celotno Rusko cesarstvo je bilo razdeljeno na province, ki so jih vodili guvernerji imenovani v Sankt Peterburgu. Bivša vladajoča elita je bila izenačena z ruskim plemstvom. Mnogi od njih so vstopili v cesarsko vojsko in vladne službe. Zaradi porok in izobraževanja so se postopoma asimilirali.

Sredi devetnajstega stoletja se je v Galicijo, ki je bila pod Avstro-Ogrsko oblastjo, razširila nacionalna revolucija. Pomlad narodov je med Ukrajinci prebudila narodno zavest. Carska vladajoča elita je v književnosti, ki je bila glavno gonilo nacionalnega preporoda, videla grožnjo enotnosti. Aleksander II. je prepovedal uporabo ukrajinsčine v knjigah, publikacijah, gledaliških predstavah in javnih nastopih. Prepoved je kasneje razširil tudi na poučevanje v ukrajinsčini, kar je prispevalo k majhni pismenosti med prebivalstvom (Encyclopædia Britannica 2015).

Ukrajina med prvo svetovno vojno

V času prve svetovne vojne je bilo ukrajinsko etnično ozemlje razdeljeno med Ruskim cesarstvom in Avstro-Ogrsko. Tako so se bili Ukrajinci prisiljeni boriti na obeh straneh, drug proti drugemu. Že na začetku vojne je bil 3. avgusta 1914 ustanovljen Generalni ukrajinski svet v Lvovu. Njegov namen je bilo enotno predstavljati Ukrajince pri vladi Avstro-Ogrske. Ukrajince je pozval, naj se prostovoljno pridružijo Avstro-Ogrski vojski, ker bi z porazom Ruskega cesarstva dosegli združitev. Svet je pri vladi Avstro-Ogrske dosegel, da se je prvič v moderni zgodovini oblikovala vojaška enota, ki so jo sestavljali izključno Ukrajinci.

Vzporedno so ukrajinski emigranti iz Ruskega cesarstva v Lvovu ustanovili Unijo za osvoboditev Ukrajine, ki se je kot edini predstavnikiški organ nedvoumno zavzemal za samostojno Ukrajinsko državo.

Po prodoru rusov v Galicijo, sta organizacij prebegnili na Dunaj. Rusi so takoj pričeli z nasilno rusifikacijo, deportacijami, usmrtnimi in aretacijami zavednih Ukrajincev. Tako so ukinili vsa ukrajinska kulturna društva, prepovedali izdajo ukrajinskih časopisov ter želeli uvesti poučevanje v ruščini. Vzhodno Galicijo so smatrali za starodavno rusko ozemlje, ki je ponovno združeno z "Mati Rusijo".

Po zrušitvi carskega režima in boljševiški revoluciji v Petrogradu leta 1917, so bila v Ukrajini ustanovljena tri različna politično predstavnikiška telesa. Izvršni komite je predstavljal staro

oblast, Sovjet delavcev je predstavljal boljševike in Ukrajinski centralni svet, ki je predstavljal Ukrajince.

Nemudoma se je po celotnem ozemlju začel boj za oblast. Ukrajinski centralni svet je tako 25. januarja 1918 razglasil samostojno Ukrajinsko ljudsko republiko, vendar se je bila ta, zaradi porazov proti boljševikom primorana obrniti na zunanjo pomoč. Ukrajinska ljudska republika je dobila vojaško pomoč v zameno za dobavo hrane Nemčiji in Avstro-Ogrski na Brest-litovskim miru. Po vkorakanju združenih sil Nemcev in Avstro-Ogrcev v državo, so bili boljševiki hitro premagani, vendar so Nemci že zgolj po dveh mesecih podprli državni prevrat bivšega carskega poveljnika ter tako odpravili Ukrajinski centralni svet.

Ukrajinska ljudska republika je prenehala obstajati po odhodu avstro-ogrskih in nemških enot, ko so boljševiki 14. januarja 1919 zasedli Kijev in razglasili Sovjetsko socialistično republiko Ukrajino (Subtelny 2000, 340–354).

Ukrajina med svetovnima vojnama

S konsolidacijo boljševiškega režima je sovjetska Ukrajina postopoma prenašala suverenost na Moskvo, predvsem na področjih mednarodnih odnosov, trgovine in vojske. Boljševiki so na začetku ustanovitve države uživali le malo podpore zaradi nasilnega zasega hrane in nacionalizacije premoženja. Da bi si povečali priljubljenost so sprejeli ukrepe, ki so spodbujali uporabo maternega jezika na delovnih mestih, v izobraževanju, založništvu in v vladi. Ukrajinizacija je spodbudila kulturni razcvet in skokovito naraščanje članstva Komunistične partije Ukrajine (Subtelny 2000, 387).

Konec dvajsetih let je Stalin uvedel prvo petletko, ki je spodbudila hiter gospodarski razvoj in družbeno preobrazbo. Do izbruha druge svetovne vojne se je tako industrijska proizvodnja povečala za štirikrat, število zaposlenih se je potrojilo in mestno prebivalstvo je narastlo za 15%. Ukrajina je tako postala ena najbolj razvitih držav Sovjetske zveze (Encyclopædia Britannica 2015).

Največje breme pospešene industrializacije so nosili kmetje, ki so bili prisiljeni v kolektivizacijo in visoke dobavne kvote. Oblast je z načrtno zaplembo celotnega pridelka in prepovedjo odhoda ljudi povzročila gladomor. Zgodovinarji ocenjujejo, da je pomrlo od dva do sedem milijonov ljudi (Naimark 2010, 70–73).

Ravno tako se je v začetku tridesetih let končal kulturni razcvet zaradi ponovne rusifikacije, ki je trajala do začetka druge svetovne vojne. Pričeli so z režiranimi sojenji proti kritikom oblasti, intelektualcem in umetnikom. Ukinili so samostojno Ukrajinsko pravoslavno Cerkev ter izvedli čistko v sami ukrajinski Komunistični partiji (Encyclopædia Britannica 2015).

Ukrajina med drugo svetovno vojno

Druga svetovna vojna je v Ukrajini potekala v dveh korakih. Prvi korak se je pričel z napadom Nemčije in Sovjetske zveze na Poljsko ter zasedbo zahodnih ozemelj po paktu Ribbentrop-Molotov. Sovjetska zveza si je tako priključila zahodno ozemlje Ukrajine, ki je poprej spadal pod Poljsko in Romunijo. Na novo pridobljenih ozemljih so Sovjeti pričeli z razgradnjo političnih, socialnoekonomskih in kulturnih temeljev. Tajna policija je pričela z aretacijami in deportacijami političnih nasprotnikov, ki bi lahko predstavljali nevarnost vladajoči eliti. Tekom okupacije so po ocenah zgodovinarjev zgolj iz Galicije deportirali več kot 400.000 Ukrajincev (Subtelny 2000, 454–457).

Drugi korak se je pričel z napadom Nemčije na Sovjetsko zvezo leta 1941. Pri umiku so Sovjeti povzročili ogromno škode zaradi strategije požgane zemlje. Uničili so vse objekte, ki bi lahko predstavljali kakršnokoli korist. Usmrtili so politične zapornike in uničili vse industrijske objekte, rudnike, polja, hidroelektrarne, ipd.

Sprva so bili Nemci toplo sprejeti, predvsem v zahodni Ukrajini. Prebivalstvo jih je dojemalo kot osvoboditelje izpod Sovjetske tiranije, vendar so se ideali hitro razblinili. Nacisti so Ukrajince imeli zgolj za sužnje, Ukrajino pa za glavno ozemlje kolonizacije na zahod. Zgolj kot delovno silo so v Nemčijo deportirali 2,3 milijonov Ukrajincev. Ozemlje Ukrajine je tako postalo glavni dobavitelj hrane za nemško vojsko, prebivalstvo pa se je znašlo pod hudo represijo (Subtelny 2000, 460–470).

Posledice druge svetovne vojne so bile za Ukrajino grozovite. Umrlo je med pet in sedem milijonov Ukrajincev, uničenih je bilo sedemsto mest in osemindvajset tisoč vasi, več kot deset milijonov pa jih je postalo brezdomcev. Obstalo je zgolj še dvajset odstotkov industrijskih podjetji in petnajst odstotkov kmetij, transportno omrežje pa je bilo močno poškodovano (Encyclopædia Britannica 2015).

Ukrajina po drugi svetovni

Neposredno po drugi svetovni vojni se je ponovno pričela integracija Ukrajine v Sovjetsko zvezo. Začeli so tudi z prestrukturiranjem etnične sestave Ukrajine. Tako so deportirali približno dvesto tisoč krimskih Tatarov v Srednjo Azijo, milijon Poljakov v Ukrajino ter iz Ukrajine v Poljsko približno petsto tisoč Ukrajincev. Na račun tega se je delež ruske manjšine močno povečal. K temu je pripomogla tudi politika spodbujanja preseljevanja Rusov v Ukrajino zaradi potreb po delovni sili (Subtelny 2000, 483).

Leta 1954 so prenesli oblast nad Krimskim polotok iz Ruske federativne socialistične republike na Ukrajinsko socialistično republiko, kot simbolno gesto ob obeležju tristoletnice Perejaslavske pogodbe (Bohlen 1994).

V času pod sovjetsko oblastjo je Ukrajina postala evropski prvak v industrijski proizvodnji in pomembno središče sovjetske oborožitvene industrije ter visokotehnoloških raziskav. Posledica tega je bila, da je pričela veljavo pridobivati tudi lokalna elita (Magocsi 2010, 644).

Černobilska katastrofa leta 1986, politika rusifikacije ter očitna socialna in gospodarska stagnacija države je vodila vse več Ukrajincev do nasprotovanja sovjetski vladavini. Parlamentarna demokracija se je začela 4. maja 1990 z porazom komunistične stranke na volitvah. V novi sestavi parlamenta je bila izrazita večina demokratičnega bloka. Politične spremembe so bile hitre, saj je parlament že 16. julija sprejel Deklaracijo o suverenosti. Gorbačov, ki je bil soočen z naraščajočimi težnjami po odcepitvi je predlagal novo ureditev, ki bi razširila pravice in avtonomijo republik, hkrati pa bi Moskva obdržala nadzor nad zunanjo politiko, vojsko ter finančnim sistemom. Predlogu je bila naklonjena zgolj Komunistična stranka Ukrajine (Encyclopædia Britannica 2015).

1. decembra 1991 se je plebiscita o neodvisnosti udeležilo okoli 84 % volilnih upravičencev in ga potrdilo 92 % večino. Neodločnost o samostojnosti je bila opazna zgolj na Krimu, kjer je zgolj 54 % volilnih udeležencev podprlo samostojnost Ukrajine. Osamosvojitvev je bila uradno razglašena 26. decembra 1991.

3.2.2 Prebivalstvo in poselitev

Po zadnjem popisu prebivalstva leta 2001 je Ukrajina štela 48,457,102 prebivalcev. Od tega jih je 77,8 % Ukrajincev, 17,3 % Rusov in 4,9 % ostalo. Pod ostale manjšine spadajo Belorusi, Moldavijci, Bolgari, Poljaki, Madžari, Romuni, Romi in Krimski Tatari. Razen v

jugovzhodnem delu države Ukrajinci predstavljajo izrazito večino. Najmanj jih je v avtonomni republiki Krim, kjer predstavljajo zgolj 24,3 % prebivalstva, medtem ko je Rusov 58,3 %. Ravno tako niso v izraziti večini v Doneški in Luganski pokrajini, kjer Ukrajinci predstavljajo okoli 58 % prebivalstva, Rusi pa okoli 38 % (State Statistics Committee of Ukraine 2015).

Približno 70 % prebivalstva živi v urbanih naseljih, vendar je letna stopnja rasti urbanizacije negativna za 0,33 %. Visoka gostota prebivalstva je v jugovzhodni in južno-osrednji Ukrajini, v visoko industrializiranih območjih Doneškega bazena, ob bregovih Dnepra ter ob obali Črnega in Azovskega morja.

Po ustavi je državni jezik ukrajiniščina, vendar je v popisu leta 2001, okoli 30 % prebivalstva, kot svoj materni jezik navedlo ruščino. Večina prebivalstva dvojezična, ker sta bila ruščina in ukrajiniščina uradna jezika v času Ukrajinske socialistične republike. Leta 2012 je stopil v veljavo zakon O načelih državne jezikovne politike, ki omogoča razglasitev jezika manjšin za uradnega, če te predstavljajo vsaj 10 % prebivalstva pokrajine (Encyclopædia Britannica 2015; O načelih državne jezikovne politike 2013).

3.2.3 Državna ureditev

Ukrajina je unitarna pol-predsedniška republika. Upravno je razdeljena na štiriindvajset pokrajin, dve mestni občini in eno avtonomno republiko. Do leta 1996 je v veljavi ostala ustava iz sovjetskega obdobja, čeprav s številnimi prilagoditvami. Nova ustava je dala predsedniku države bistveno več moči, ki pa jih je ustava iz leta 2004 deloma prenesla na predsednika vlade.

Predsednik države je voljen na neposrednih volitvah za petletni mandat. Je vrhovni poveljnik oboroženih sil, lahko sproži zakonodajne postopke ali pa jih ustavi z vetom. Imenuje ministra za obrambo in ministra za zunanje zadeve ter lahko razpusti državni zbor in razpiše nove volitve v primeru, da poslanci ne zmorejo oblikovati koalicije. Predsednik države predseduje tudi Svetu za nacionalno varnost in obrambo.

Najvišje zakonodajno telo je Vrhovni svet Ukrajine – državni zbor, v katerega volijo poslance političnih strank po sistemu proporcionalne zastopnosti. Parlament je v prvi vrsti odgovoren za oblikovanje vlade in za imenovanje predsednika vlade. Sprejema ustavo in odloča o njenih spremembah, potrjuje državni proračun, ratificira mednarodne pogodbe, določi datum volitev

za predsednika države, imenuje tretjino sodnikov Ustavnega sodišča ter opravlja nekatere nadzorne funkcije (ustava Ukrajine 2014).

3.2.4 Gospodarstvo

Ukrajina je bila v okviru Sovjetske zveze druga gospodarsko najmočnejša država, takoj za Rusijo. Visok življenjski standard je omogočala razvita težka industrija, močno kmetijstvo, bogastvo s surovinami in nizka brezposelnost.

Po osamosvojitvi je država uvedla tržni kapitalizem, kar je povzročilo gospodarski šok. K padcu gospodarske rasti je botrovala gospodarska kriza v Rusiji, ki je bila največji trgovinski partner Ukrajine. Da bi država ublažila šok je pričela z tiskanjem poceni denarja, ki je povzročil hiperinflacijo in še dodatno oslabil gospodarstvo (Global Security 2015).

Gospodarstvo je pričelo okrevati leta 2000, vendar ga je svetovna finančna kriza leta 2008 močno prizadela. Glavna dejavnika za počasno okrevanje gospodarstva so napetosti z Rusijo, ki slabijo zaupanje v stabilnost države in podražitve cene plina, od katerega je močno odvisna težka industrija. Javne finance bremenijo višji izdatki za vojsko zaradi spopadov na vzhodu države, razraščena korupcija in siva ekonomija (The World Bank 2015).

V letu 2014 je bruto domači proizvod (BDP) Ukrajine znašal 183,31 milijard dolarjev, kar jo z 2098,88 dolarjev BDP na prebivalca uvršča v sam rep evropskih držav (Trading Economics 2015a).

Storitveni sektor prispeva 60 % BDP in zaposluje 62 % aktivnega prebivalstva. Industrija predstavlja 28 % BDP, v kateri prevladujejo sektorji železarstva, jeklarstva, premogovništva in ladjedelništva. Zaposluje okoli 20 % aktivnega prebivalstva. Pomembno vlogo pa ima tudi kmetijstvo, ki predstavlja 12 % BDP in zaposluje 17 % aktivnega prebivalstva. Ukrajina je peta največja izvoznica žita na svetu, pomembni pridelki pa so še sladkor, meso in mleko (Izvozno okno 2015).

Brezposelnost prebivalstva se giblje okoli 10 %, vendar kar 24 % ljudi živi pod pragom revščine. Hkrati se Ukrajina spopada z visoko inflacijo, ki znaša okoli 40 % (Trading Economics 2015b; Trading Economics 2015c).

4 VZROKI ZA DRŽAVLJANSKO VOJNO V UKRAJINI

4.1 Napetosti na Krimu

Po razpadu Sovjetske zveze in osamosvojitvi Ukrajine so na plan izbruhnile napetosti med prebivalstvom na vzhodu in zahodu. Rusko govoreče prebivalstvo si je prizadevalo za večjo avtonomnost in federalizacijo novonastale države, medtem ko je prebivalstvo na zahodu podpiralo unitarno ureditev države.

Do najintenzivnejšega konflikta med centralno oblastjo v Kijevu in rusko govorečim prebivalstvom prihaja na Krimu. Že ob plebiscitu Ukrajine je bila opazna nizka podpora, kljub temu da je Krim postal avtonomna republika znotraj Ukrajine.

Le nekaj mesecev po osamosvojitvi Ukrajine je krimski parlament 5. maja 1992 izglasoval Deklaracijo o samostojnosti, novo ustavo in razglasili samoupravo, kar je pomenilo začetek zaostrenih odnosov z Kijevom. Do nove zaostritve odnosov je prišlo pri edinih volitvah za predsednika Krima, ki so potekale 13. in 30. januarja 1994. Z več kot 70 % je zmagal pro-rusko usmerjeni kandidat Jurij Meškov (Bohlen 1994).

Najpomembnejše dejanje predsednika Meškovega je bil razpis referendum na katerem so se volivci odločali o večji samostojnosti znotraj Ukrajine, o dvojnem rusko-ukrajinskem državljanstvu za prebivalce Krima ter o uzakonitvi predsedniških dekretov z zakonsko močjo.

Kljub temu da je Kijev razglasil referendum za nelegalnega, je ta potekal 27. marca 1994, hkrati z regionalnimi in nacionalnimi volitvami. Udeležilo se ga je preko 1,3 milijonov volilnih upravičencev, ki so z okrog 80 % pritrdili na vsa tri vprašanja (RefWorld 2004).

Zaradi slabega gospodarskega stanja na Krimu je pričela upadati podpora javnosti predsedniku Meškovemu in njegovemu načrtu odcepitve. Ravno tako je izgubil podporo Rusije, ki je želela ohraniti dobre odnose z Ukrajino ter hkrati odvrniti Čečene od odcepitve (Belfer Center for Science and International Affairs 1995).

V času Sovjetske zveze je bilo v Ukrajini nameščeno jedrsko orožje nad katerim je Ukrajina po osamosvojitvi obdržala fizični nadzor, vendar pa ni imela operativnega nadzora, ki je bil odvisen od ruskega elektronskega sistema poveljevanja in nadzora. Ukrajina je tako postala država z tretjim največjim jedrskim arzenalom. Poleg Ukrajine je jedrsko orožje ostalo tudi v Belorusiji in Kazahstanu. Države so se leta 1994, v Budimpešti dogovorile z Združenim kraljestvom, Rusko federacijo in Združenim državami Amerike, da bodo odstopile jedrsko

orožje Rusiji in pristopile k Pogodbi o neširjenju jedrskega orožja v zameno, da jim podajo varnostna zagotovila.

Z podpisom Memoranduma so Rusija, Združeno kraljestvo in Združene države Amerike priznale neodvisnost, suverenost in ozemeljsko celovitost Belorusije, Ukrajine in Kazahstana. Poleg tega so se obvezale, da se bodo vzdržale groženj ali uporabe sile ter ekonomskih pritiskov proti ozemeljski celovitosti in politični neodvisnosti. Če bi te države postale žrtve agresije ali predmet nevarnosti agresije z jedrskim orožjem, so se Ruska federacija, Združeno kraljestvo in Združene države Amerike zavezale k iskanju pomoči Varnostnega sveta. Zavezale so se tudi, da proti njim ne bodo uporabile jedrskega orožja in se bodo medsebojno posvetovale, če bi se pojavilo kakršnokoli vprašanje glede teh obveznosti (Memorandum o varnostnih zagotovilih v zvezi z pristopom Republike Belorusije, Republike Kazahstana in Ukrajine k Pogodbi o neširjenju jedrskega orožja 1994).

Z sprejetjem Budimpeškega memoranduma je Rusija nedvoumno priznala meje Ukrajine, kar je povzročilo da je separatistično gibanje na Krimu izgubilo zalet.

Tako je 17. marca 1995 Kijev odpravil krimsko ustavo iz leta 1992 in pričel pogajanja o novi ustavi. Po ratifikaciji krimskega in ukrajinskega parlamenta je nova krimska ustava stopila v veljavo 12. januarja 1999. Nova ustava je tako ukinila položaja predsednika Krima, zapovedala usklajenost zakonov z ukrajinsko ustavo ter potrditev sprememb krimske ustave v Vrhovnemu svetu Ukrajine (ustava Ukrajine 2014b; ustava Krima 1999).

4.2 Oranžna revolucija

Globoko politično razdeljenost med vzhodnim in zahodnim delom države je bilo znova moč opaziti pri predsedniških volitvah leta 2004. Po končanju drugega predsedniškega mandata Leonida Kučme, je ta za svojega naslednika podprl dotedanjega predsednika vlade Viktorja Fedoroviča Janukoviča. Janukovič je pred zmago na parlamentarnih volitvah opravljal delo guvernerja Doneska. Veljal je za pro-rusko usmerjenega kandidata, ki je nasprotoval članstvu Ukrajine v Severnoatlantskem zavezništvu, se zavzemal za krepitev odnosov z Rusijo ter podpiral uveljavitev ruščine kot drugega državnega jezika. Po drugi strani pa se je zavzemal za članstvo Ukrajine v Evropski uniji, ohranitvi vojaške nevtralnosti in podpori Združenim državam Amerike pri vojni proti terorizmu (Alexe 2010; BBC 2009; Unian 2009).

Njegov resnejši tekmeč je bil Viktor Andrijovič Juščenko. Pred kariero v politiki je bil od leta 1993 do leta 1999 guverner Nacionalne banke Ukrajine. Pripomogel je k vzpostavitvi

nacionalne valute, boju proti hiperinflaciji in oblikovanju modernih pravil za poslovanje komercialnih bank. Zaradi uspehov pri obvladovanju državnega dolga in gospodarske rasti, ga je predsednik Leonid Kučma leta 1999 imenoval za predsednika vlade. Juščenko se je zavzemal za članstvo Ukrajine v Evropski uniji in Severnoatlantskem zavezništvu, izpeljavo reform, ki jih je predlagal Mednarodni denarni sklad ter za spodbujanje tujih naložb. Spori z oligarhi ter lastniki koncernov v premogovništvu in energetiki so ga leta 2001 pripeljali do nezaupnice vlade in razrešitve z mesta predsednika vlade (BBC 2010; Encyclopedia of World Biography 2016).

Kot odgovor na premoč vladajočih elit so opozicijske stranke leta 2002 sklenile dogovor o skupnem nastopu na predsedniških volitvah leta 2004 z enotnim kandidatom. Socialistična stranka Ukrajine, Komunistična stranka Ukrajine, Blok Julije Timošenko in Naša Ukrajina, so se dogovorile, da bodo za predsednika države podprle Viktorja Juščenka. V zameno bi Juščenko za predsednico vlade predlagal Julijo Timošenko. Pred volitvami je iz koalicije izstopila Komunistična stranka Ukrajine in predlagala svojega kandidata (Aslund in McFaul 2006, 36).

Predsedniška kampanja je potekala v napetem ozračju, z obtožbami o ustrahovanju opozicije, cenzuri medijev in domnevnem atentatu s strupom na glavnega opozicijskega kandidata Viktorja Juščenka.

Volitve leta 2004 so bile edinstvene, saj so potekale 31. oktobra, 21. novembra in 26. decembra. V prvem krogu volitev sta glavna kandidata dobila skoraj identično število glasov. Juščenko je dobil 39,9 % in Janukovič 39,26 % glasov, medtem ko je tretje uvrščeni Oleksander Moroz dobil 5,82 % in četrte uvrščeni Petro Simonenko 4,97 % (Central Election Commission of Ukraine 2004a).

Čeprav so že v prvem krogu volitev mednarodni opazovalci opozarjali na hude nepravilnosti in neskladja z mednarodnimi standardi, glavna kandidata nista oporekalo rezultatu, saj sta vedela, da še ne zmoreta zbrati večine glasov (OVSE 2004a).

Protesti so izbruhnili po objavi uradnih rezultatov drugega kroga volitev, ki so razglasili zmago Janukoviča z 49,46 %, medtem ko jih je Juščenko dobil 46,61 %. Mednarodni opazovalci so ponovno poročali o zlorabah glasovanja z volilnim pooblastilom, večkratnem glasovanju, kršitvah tajnosti glasovanja ter nenavadno visoki volilni udeležbi v nekaterih okrajih na vzhodu države. Dvomu o volilnem rezultatu so spodbudile tudi ankete vzporednih

volitev, ki so napovedovale zmago Juščenko z 11 % prednostjo (Central Election Commission of Ukraine 2004b; OVSE 2004b).

Protesti so povečini potekali na zahodu Ukrajine, kjer je bila Juščenkova volilna baza. Največji med njimi je bil v Kijevu na Trgu neodvisnosti, kjer se je zbralo preko 500.000 ljudi. Mnogi od protestnikov so bili odeti v oranžno barvo, ki je bila barva volilne kampanje Juščenko. Med protesti ni prišlo do nasilja, saj so svoje nestrinjanje izkazovali z državljansko nepokorščino, splošnimi stavkami ter sedečimi protesti. Sočasno so v mestih na jugovzhodu in vzhodu potekali shodi v podporo Janukoviču ter priznanju volilnih rezultatov.

Ker Volilna komisija ni raziskala prijav o kršitvah, je Vrhovno sodišče 3. decembra odločilo, da je zaradi obsega prijav volilnih prevar nemogoče ugotoviti dejanske rezultate volitev in razpisalo ponovitev drugega kroga volitev (Skubi 2014).

26. decembra so volitve potekale pod drobnogledom tako domačih kot mednarodnih opazovalcev. Kršitve, ki so se dogajale v prejšnjih krogih so bile odpravljene, vendar je bila še vedno opazna delitev pri podpori kandidatov na vzhod in zahod. Prepričljivo je zmagal Juščenko z 51,99 %, medtem ko je Janukovič dobil 44,20 % glasov. Janukovič je priznal poraz in odstopil z mesta predsednika vlade, s čimer je omogočil novo sestavo vlade in končanje oranžne revolucije (Central Election Commission of Ukraine 2004c).

4.3 Euromaidan

Na predsedniških volitvah leta 2010 je Viktor Janukovič uspel premagati Julijo Timošenko z 48,95 % proti 45,47 % glasov (Central Election Commission of Ukraine 2010). Čeprav je bila podpora kandidatu razdeljena na vzhod in zahod, je k zmagi Janukoviča pripomoglo predvsem razočaranje nad dotedanjim predsednikom Viktorjem Juščenkem in rezultati oranžne revolucije. Na javno mnenje je vplivala tudi plinska kriza leto poprej, ki je močno prizadela gospodarstvo in običajnega posameznika. Janukovič je veljal za osebo, ki je zmožna Ukrajino popeljati v Evropsko unijo ter hkrati ohraniti dobre odnose z Rusijo.

Pod mandatom Janukoviča sta leta 2012 Ukrajina in Evropska unija pričeli pogajanja o Pridružitvenemu sporazumu, ki bi ustvaril pravni okvir za sodelovanje pri ekonomski politiki, poenotil pravila na področju pravic delojemalcev, spodbudil izmenjavo informacij na področju pravosodja, moderniziral energetska infrastrukturo ter omogočil dostop Ukrajine do Evropske investicijske banke. Najpomembnejši del Sporazuma je bilo četrto poglavje, ki je predvidevalo ustanovitev prostotrgovinskega območja med članicami Evropske unije in

Ukrajino ter odpravo carinskih dajatev na uvoz in izvoz (Pridružitveni sporazum med Evropsko unijo in njenimi državami članicami ter Ukrajino 2014).

Podpis Sporazuma je bil predviden 29. novembra 2013 na Vrhu vzhodnega partnerstva v Vilni. Evropska unija je sicer pogojevala podpis Sporazuma z izpustitvijo Julije Timošenko in Jurija Lutšenka iz zapora, ker naj bi bil sodni proces proti njima politično motiviran, vendar je Janukovič pomilostil zgolj Lutšenka zaradi slabega zdravstvenega stanja.

Pred začetkom Vrha je Rusija sredi avgusta pričela z natančnimi carinskimi pregledi in prepovedjo uvoza določenih izdelkov iz Ukrajine. Ukrepi so bili opozorilo Ukrajini na pripravljenostjo Rusije na trgovinsko vojno, če bi se pridružila prostotrgovinskemu območju Evropske unije. Zaradi zaostrenih carinskih omejitev je Ukrajinski izvoz upadel za 1,4 milijarde dolarjev, kar je skoraj 10% celotnega izvoza v Rusijo (Economist 2013).

Ukrajinska vlada je pred začetkoma Vrha vzhodnega partnerstva, 21. novembra izdala odlok o prekinitvi priprav na podpis Pridružitvenega sporazuma. Zaradi nasprotovanja vladi se je na Trgu neodvisnosti v Kijevu zbralo okoli dva tisoč protestnikov, ki so se organizirali predvsem preko družbenih omrežjih. Na Twiterju so pod oznako #Euromaidan širili ideje, pozive in sporočila javnosti. Kasneje se je izraz Euromaidan (Euro - evropa; madian – ukr. trg) prejel za proteste, ki so trajali od 21. novembra 2013 do 23. februarja 2014 (Olearchyk, Roman in Neil Buckley 2013).

Protesti so sprva pritegnili manjše število ljudi, ki so se zavzemali za nadaljevanje poglobljanja vezi med Ukrajino in Evropsko unijo. Po nekaj dneh so organizacijo protestov prevzele opozicijske in pro-evropske politične stranke, ki so uspele privabiti od 50.000 do 200.000 protestnikov. Ravno tako so na Trgu neodvisnosti vzpostavile stalni tabor, ki je služil organizaciji in omogočal daljšo nastanitev ter oskrbo protestnikov.

Po končanju Vrha v Vilni je 30. novembra policija želela zatreti proteste s silo, kar je pripeljalo do izgrediv v katerih je bilo ranjenih 79 ljudi. Od sedaj naprej so protesti postajali vedno bolj nasilnejši; prihajalo je do spopadov s policijo, zasedb vladnih poslopji, postavljanja barikad in požiganja poslopji. Vlada je na zaostrene razmere odgovorila z dodatnimi policijskimi enotami in ostrejšo zakonodajo, ki je omejevala pravico do zbiranja, predvidevala visoke zaporne kazni za obrekovanje, zasedbo vladnih stavb, nošenje mask v javnosti, itd. (BBC 2014a, Olearchyk, Roman in Peter Spiegel 2014).

Protestniki so v odgovor svoje zahteve zaostri, saj so poleg podpisa Pridružitvenega sporazuma z Evropsko unijo zahtevali tudi odstop vlade in predsednika države, razpis predčasnih volitev, prenehanje represije ter izpustitev vseh političnih zapornikov.

Trg neodvisnosti je začel vse bolj spominjati na vojno območje z vedno bolj silovitejšimi in nasilnejšimi spopadi, ki so dosegli vrhunec 18. februarja 2014, ko je okoli 20.000 protestnikov želelo zasesti poslopje parlamenta. Med spopadi sta obe strani poleg palic, solzica in šok granat uporabile tudi strelno orožje, ki je pripeljalo do večjega števila ranjenih in mrtvih. Zaradi poslabšanja varnosti je vlada zaprla vse šole in vrtce v Kijevu, uvedla policijsko uro, prepovedala promet v mesto in omejila javne prevoze. Mesto je bilo v izrednem stanju in na robu državljanske vojne (Kiev City State Administration 2014, Pravda 2014).

21. februarja je Janukovič podpisal Sporazum o reševanju politične krize v Ukrajini z vodji parlamentarne opozicije. Sporazum je predvidel predčasne predsedniške volitve, oblikovanje vlade narodne enotnosti, novo volilno zakonodajo, preiskavo nedavnega nasilja ter vnovično uveljavitev ustave iz leta 2004, ki močno omejuje pooblastila predsednika države (The Guardian 2014a).

Še istega večera je Janukovič pobegnil na severovzhod Ukrajine v Harkov in nato v Rusijo. Naslednji dan je parlament izglasoval izpustitev Julije Timošenko iz zapora, razrešil Janukoviča zaradi nezmožnosti opravljanja službene dolžnosti in imenoval novega začasnega predsednika države ter določil datum predčasnih predsedniških volitve na 25. maj (BBC 2014b).

5 ANEKSIJA KRIMA IN DRŽAVLJANSKA VOJNA NA VZHODU

Odstavitev predsednika države je naletela na splošno neodobravanje med prebivalstvom na jugovzhodu in vzhodu Ukrajine ter spodbudila množične proteste, ki so prerasli v zahteve po odcepitvi in kasneje v državljansko vojno na vzhodu države.

Največjo škodo je Ukrajina utrpela z rusko priključitvijo Krima, ki je potekala izredno hitro. Le dan po odstavitvi predsednika države so v Sevastopolu potekali množični protesti proti začasni vladi. Prebivalci Krima so novi oblasti očitali nelegitimnost in državni udar. Že 25. februarja je Mestni svet Sevastopola izvolil novega župana, čeprav je to funkcijo po zakonu opravljal predsednik mestne uprave, ki je bil imenovan s strani predsednika države. Novoizvoljeni župan Aleksej Čalij je bil poleg tega državljan Rusije, kar bi mu po tedaj veljavni zakonodaji preprečevalo kandidaturo (The Guardian 2014b).

27. februarja so se na Krimu pojavili vojaki v neoznačenih uniformah in zasedli stavbo krimskega parlamenta ter okrog nje postavili barikade. Med tem časom je v parlamentu potekala izredna seja na kateri so izglasovali nezaupnico krimski vladi in imenovali novega predsednika vlade. Novi premier Sergej Aksjonov je bil predsednik stranke Ruske enotnosti, ki je bila najmlajša in najmanjša parlamentarna stranka. Ravno tako so na seji izglasovali referendum o ponovni uvedbi ukinjene krimske ustave iz leta 1992, ki je predvidevala večjo avtonomijo. Referendum naj bi potekal hkrati z državnimi predsedniškimi volitvami 25. maja. Izredna seja je potekal za zaprtimi vrati brez prisotnosti novinarjev. Nekateri poslanci so kasneje oporekali veljavnosti glasovanja, ker ni bilo zadostne prisotnosti za doseg kvoruma (Shuster 2014).

Istega dne so vojaki v neoznačenih uniformah po celotnem Krimu vzpostavili nadzorne točke ob pomembnejših poteh, obkolili vojaške objekte ter zasedli mednarodno letališče v Simferopolu. Ukrajina in mednarodna skupnost sta očitali Rusiji, da vojaki v neoznačenih uniformah pripadajo vojaškemu osebju črnomske flote, ki je stacionirano na Krimu (BBC 2014c; Bebler 2015).

Prisotnost ruskega vojaškega osebja na Krimu je bilo urejeno z Razdelitveno pogodbo o statusu in pogojih črnomske flote in s Sporazumom med Ukrajino in Rusijo o črnomske floti v Ukrajini. Razdelitveno pogodbo sta državi podpisali leta 1997 in si z njo razdelili floto, ki je ostala na polotoku po razpadu Sovjetske zveze. Poleg tega je Rusiji omogočala najem

vojaških objektov in pristanišča v Sevastopolu do leta 2017, namestitve vojaškega osebja in plovil v obsegu ob razdelitvi, vključno z 24 artilerijskimi sistemi kalibra 100 mm, 132 oklepnimi vozili in 22 vojaškimi letali (Razdelitvena pogodba o statusu in pogojih črnomske flote 1997). Hkrati so podpisali Pogodbo o prijateljstvu, sodelovanju in partnerstvu med Ukrajino in Rusko federacijo, s katero sta si obojestransko priznali nedotakljivost obstoječih meja in ozemeljsko celovitost ter prepovedali uporabo svojega ozemlja na način, ki bi škodoval varnosti druge države (Pogodba o prijateljstvu, sodelovanju in partnerstvu med Ukrajino in Rusko federacijo 1997).

Leta 2010 sta podpisali Sporazum med Ukrajino in Rusijo o črnomske floti v Ukrajini, ki je podaljšal najem vojaških objektov in pristanišča do leta 2042 z možnostjo dodatnega petletnega podaljšanja. V zameno je Ukrajina pridobila popust pri dobavi zemeljskega plina iz Rusije, medtem ko so ostali pogoji bili nespremenjeni (Sporazum med Ukrajino in Rusijo o črnomske floti v Ukrajini 2010).

1. marca je novi predsednik vlade Aksjonov premaknil datum referendum na 30. marec. Ob temu je zaprosil ruskega predsednika Vladimirja Putina za pomoč pri zagotavljanju miru in javnega reda na Krimu. Ruski predsednik je od Sveta federacije, ki ima pristojnosti na področju spremembe meja med federalnimi subjekti, delovanju vojske izven države in razglasitvi izrednih ter vojnih razmer, prejel dovoljenje za vojaško posredovanje do normalizacije socialno-političnega stanja na Krimu (Blinov 2014).

Krimski parlament je 6. marca ponovno premaknil datum referendum na 16. marec. Poslanci so izglasovali, da se bo na referendumu poleg krimske ustave iz leta 1992 odločalo tudi o priključitvi k Rusiji. Na referendumu pa ne bo mogoče podpreti obstoječe državne ureditve in ustave. Referendumska kampanja je potekal enostransko, saj so vojaki v neoznačenih uniformah zasedli vse radijske in televizijske oddajnike ter prekinili oddajanje ukrajinskih programov. Gledalci in poslušalci so lahko spremljali zgolj ruske programe, ki pa so bili izrazito naklonjeni odcepitvi (Committee to protect Journalists 2014, Kyiv Post 2014).

Referenduma se je udeležilo 83.1 % volilnih upravičencev. Z 96.77 % glasov so volivci podprli priključitev k Rusiji. Krimski parlament je razglasil neodvisnost in uradno zaprosil Rusko federacijo za priključitev, medtem ko je Ukrajina in večina držav mednarodne skupnosti referendum razglasila za nelegalnega (Drachev 2014). Generalna skupščina Združenih narodov je 27. marca sprejela neobvezujočo resolucijo, ki je poudarila ozemeljsko celovitost Ukrajine v okviru mednarodno priznanih meja in poudarila ničnost referendum.

Resolucijo je podprlo 100 članic, 11 jih je glasovalo proti, 58 pa se jih je vzdržalo (Generalna skupščina 2014).

V Moskvi so 18. marca ruski predsednik države Vladimir Putin, predsednik krimskega parlamenta Vladimir Konstantinov, predsednik krimske vlade Sergej Aksjonov ter župan Sevastopola Aleksej Čalij podpisali Sporazum med Rusko federacijo in Republiko Krim o pristopu Republike Krim k Ruski federaciji in oblikovanju novih ozemeljskih delov v Ruski federaciji. Pomembnejša določila sporazuma so, da vstopi v veljavo nemudoma, ko ga potrdi rusko Ustavno sodišče in ratificira ruski in krimski parlament; določi prehodno obdobje do konca leta za integracijo Krima v gospodarski, finančni in pravni sistem Rusije; razglasi kopensko mejo Krima z Ukrajino za državno mejo Rusije; dopusti da si prebivalci Krima, ki bi želeli ohraniti ukrajinsko ali katerokoli drugo državljanstvo to uredijo v roku enega meseca, če ne po izteku tega časa avtomatično postanejo državljani Rusije ter da uradni jeziki Krima postanejo ruščina, ukrajinščina in krimska tatarščina.

Po pritrditvi ruskega Ustavnega sodišča o skladnosti Sporazuma z ustavo in ratifikaciji krimskega in ruskega parlamenta, je sporazum stopil v veljavo 21. marca 2014. Tako je Krim v zgolj sedemindvajsetih dneh postal *de facto* priključen Rusiji.

Dogodki na Krimu so opogumili rusko manjšino v Doneški pokrajini k zahtevam po razpisu referendumu o neodvisnosti. Tako so separatisti 6. aprila 2014 zasedli vladna poslopja v večini mest v pokrajini ter zahtevali od regionalnih uradnikov razpis referendumu. Ker zahtevam niso ugodili so jih odstavili in 7. aprila razglasili Ljudsko republiko Doneck. Vzporedno so potekali nemiri v Luganški pokrajini, vendar je policiji uspelo preprečiti zasedbo vladnih poslopji. Ne glede na to so separatisti razglasili Ljudsko republiko Lugansk in zagrozili, da se bodo pridružili uporu Doneške republike, če vlada v Kijevu ne bo ugodila zahtevam po razpisu referendumu o neodvisnosti (BBC 2014č).

Separatisti so nadaljevali z prevzemom ključne infrastrukture in nadzorom strateških položajev ter nadaljevali z širjenjem nadzora nad ozemljem, kar je začasno vlado v Kijevu prisililo, da je 15. aprila pričela z vojaško ofenzivo proti separatistom (Sky news 2014).

Referendum o neodvisnosti so separatisti izvedli na ozemlju pod njihovim nadzorom 11. maja, kljub pozivom ruskega predsednika Vladimirja Putina naj referendum preložijo. Na vprašanje *Ali podpirate samostojnost ljudske republike Doneck/Lugansk?* se je po podatkih

organizatorjev referendumu 89 % volivcev odločilo za, ob 75 % volilni udeležbi (BBC 2014d).

Kritike referendumu so bile, da je bilo zastavljeno vprašanje preveč splošno saj bi ga lahko volivci interpretirali kot večjo samostojnost v okviru obstoječe državne ureditve ali kot odcepitev od Ukrajine ali celo kot samostojnost v okviru Ruske federacije. Očitki so se pojavili tudi glede nezakonnosti referendumu, neprisotnosti mednarodnih opazovalcev ter možnosti oddaje glasu na podlagi ne overjenih volilnih seznamov ali celo zgolj na podlagi potnega lista z žigom doneške pokrajine, kar bi dopustilo večkratno oddajo glasu po različnih voliščih (A.J.P. 2014; Salem 2014).

Po razglasitvi rezultatov je Ljudska republika Doneck zaprosila Rusijo k priključitvi po vzoru Krima, vendar Moskva ni odgovorila na prošnjo. V očeh mednarodne skupnosti je bil referendum nezakonit, zato ga ni priznala nobena država članica Združenih narodov.

Centrala vlada v Kijevu si je vse od začetka »protiteroristične« operacije prizadevala vzpostaviti nadzor v upornima republikama. Sprva so bili boji med vladnimi silami in separatisti nizke intenzivnosti, kar pa ni prineslo željenih rezultatov. Tako so bile vladne sile primorane vse bolj posegati po težkem orožju, ki je pripeljalo do civilnih žrtev in uničenja civilnih objektov. Čeprav je vladna stran vseskozi obtoževal Rusijo, da pošilja opremo, orožje in borce v vzhodno Ukrajino je kljub temu vladnim silam uspelo zavzeti precejšen del ozemlja in obkoluti separatiste v mestu Doneck in Lugansk. Do preobrata je prišlo 25. avgusta, ko so separatisti pričeli z protiofenzivo ob pomoči Rusije. Z namenom razbremenitve Donecka in Luganska so odprli novo fronto v kraju Novoazovsk ob Azovskem morju. Mesto leži ob ruski meji in je več kot 100 kilometrov južneje od Donecka. Po navedbah Kijeva je mejo z Rusijo prečkalo več konvojev z oklepniki in tanki, kar so dokazovali s satelitskimi posnetki. Zaradi pritiska odprtja tretje fronte, so se bile vladne sile primorane umakniti in prenehati z obkolutitvijo (K. Št. in B. V. 2014; Lemothe 2014).

Ob Vrhu evrazijske carinske unije v Minsku so 26. avgusta potekali pogovori med Rusijo in Ukrajino o pričetku mirovnega procesa. Pogovorom so se pridružili tudi predstavniki Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi in predstavniki samooklicanih republik Doneck in Lugansk. 5. septembra so podpisali mirovni sporazum, ki je obsegal 12 točk. Dogovorili so se o takojšnji prekinitvi ognja, nadzoru izvajanja dogovora s strani OVSE-ja, decentralizacijo oblasti in sprejemu Zakona o posebnem statusu Donecka ter Luganska, zagotovitvi stalnega nadzora na ukrajinsko-ruski meji s strani OVSE-ja, vzpostavitvi

varnostnega območja v obmejnih regijah Ukrajine in Rusije, izpustitvi ujetnikov in prepovedi pregona oseb, ki so sodelovale v spopadih, izvedbo lokalnih volitev in nadaljevanje dialoga, umik nezakonitega vojaškega osebja in opreme, izboljšanja humanitarnih razmer, začetka gospodarske obnove ter jamstva varnosti za vse sodelujoče v pogajanjih (OVSE 2014).

Kljub upom mednarodne skupnosti o umiritvi razmer na vzhodu Ukrajine, sta obe strani spoštovali zgolj zavezo o izmenjavi ujetnikov. Vsakodnevno je prihajalo do kršitev prekinitve ognja zaradi česar so ponovno pričeli potekati boji. Januarja 2015 je bilo tako že jasno, da je mirovni sporazum propadel. K obnovitvi mirovnih pogovorov sta se tokrat dejavnije angažirali Nemčija in Francija. 11. februarja so se v Minsku sestali Angela Merkel, Francois Holland, Vladimir Putin in Petro Prošenko ter sprejeli mirovni sporazum Minsk II. Novi sporazum je sicer načelno enak prejšnjemu, vendar zelo natančno določa časovni okvir v katerem morajo biti izvedeni ukrepi umika nezakonitega vojaškega osebja in sprejetja zakonodaje, ki podeljuje posebni status Donecku in Lugansku. Natančno je določeno tudi varnostno območje ter odmik težkega orožja od državne meje (OVSE 2015; The Telegraph 2015).

Sprva je po podpisu sporazuma Minsk II prihajalo do manjših spopadov, vendar so se ti sčasoma polegli. Čeprav so odnosi še vedno napeti, sta se obe strani umaknili na dogovorjene položaje in ustvarili varnostno območje. Ukrajina je sprejela zakonodajo, ki podeljuje amnestijo udeležencev v uporih in posebni status Donetska in Luganska, ki omogoča večjo samoupravljanje. Po drugi strani pa je Ukrajina podpisala prostotrgovinski sporazum z Evropsko unijo in umirila razmere na vzhodu (Parafitt 2014; Oliphant 2015).

6 ZAKLJUČEK

Območje na katerem je nastala sodobna Ukrajine je bilo skozi celotno zgodovino stičišče različnih kultur. Zaradi rodovitne prsti, naravnih bogastev in postranskih ravníc so si ga želela prisvojiti različna ljudstva in pri tem izriniti avtohtono prebivalstvo. Da sem raziskal zakaj je prišlo do državljanske vojne in kateri interesi so bili povezani z njo, sem moral najprej raziskati zgodovino in dejavnike, ki so vplivali na razvoj Ukrajine.

Prve zametke, ki so oblikovali današnjo poselitveno sliko z rusko govorečim prebivalstvom na vzhodu in jugovzhod države ter ukrajinskim na zahodu, najdemo že v poznem 17. stoletju, ko je bila Zaporožska republika priključena k Ruskemu cesarstvu, medtem ko je ostalo etnično ozemlje Ukrajincev bilo pod nadoblastjo Avstro-Ogrske in drugih zahodnih monarhij. Z propadom Zaporožske republike je na vzhod prišla ruska manjšina, ki je obdržala močne vezi z matično domovino.

Po prvi svetovni vojni je bilo etnično ozemlje Ukrajincev združeno v Sovjetsko socialistično republiko, vendar je ravno v temu času prišlo do globokega razdora. Pričelo se je obdobje nasilne rusifikacije Ukrajincev, ki je trajalo od prve svetovne vojne do Stalinove smrti. Pogromi in zatiranje nacionalne zavesti so v Ukrajincih pustili sledi nezaupanja ter zamer do Rusije. Gospodarska stagnacija in vse večja kriza znotraj sovjetske družbe je leta 1991 pripeljala do plebiscita na katerem se je večina prebivalstva odločila za samostojno Ukrajino. Čeprav so bili prebivalci Ukrajine enotni glede samostojnosti, pa so si nasprotovali glede državne ureditve. Ukrajinci na zahodu, so podpirali unitarno ureditev, medtem ko so si predvsem prebivalci Krima in ruska manjšina na vzhodu želeli federacijo. Napetosti med ruskim in ukrajinskim prebivalstvom so se pokazale že takoj po osamosvojitvi, ko je Krim razglasil ustavo, ki je bila v nasprotju z ustavo Ukrajine. Napetosti in separatistične težnje je v devetdesetih letih Ukrajini uspelo blažiti s pomočjo Rusije, ki je priznavala nove državne meje.

Poleg nesoglasja o notranje politični ureditvi, so si Ukrajinci nasprotovali tudi pri zunanji politični usmeritvi. Nesoglasja so bila najbolj izrazita pri podpori predsedniških kandidatov. Prebivalstvo na zahodu je podpiralo kandidate, ki so zagovarjali poglobitev vezi z zahodnimi državami, vstop v Evropsko unijo in v Severnoatlantsko zavezníštvo, medtem ko je vzhod zaradi tesnih gospodarskih vezi podpiralo kandidate, ki so želeli poglobiti vezi z Skupnostjo neodvisnih držav in vstopiti v Evrazijsko unijo.

Resna nevarnost diametralno različnih političnih pogledov se je nakazala pri predsedniških volitvah že leta 2004 z oranžno revolucijo. Po vsej državi so izbruhnili protesti proti ali v podporo volilnim rezultatom in tako popolnoma ohromili državo. Zaradi nenasilnih protestov, ponovitev volitev, strogega nadzora opazovalcev in priznanja volilnega rezultata ter odstopa Viktorja Janukoviča so se napetosti umirile.

Neposreden povod v državljansko vojno so bile posledice protestov na Trgu neodvisnosti leta 2013. Zavrnitev podpisa Pridružitvenega sporazuma z Evropsko unijo je v Kijevu povzročil masovni protest, ki je postal nasilen po poskusu zatrtja. Izgredi so se končali po štirih mesecih s podpisom Sporazuma o reševanju politične krize v Ukrajini, vendar so prebivalci na vzhodu razplet v Kijevu dojemali kot državni udar. Odstavitev predsednika Viktorja Janukoviča je ponovno spodbudilo separatistične težnje ruske manjšine. Ruska priključitev Krima je spodbudila rusko manjšino v Doneški pokrajini k razglasitvi Ljudskih republik Doneck in Lugansk ter s tem povzročila začetek državljanske vojne.

Z drugim raziskovalnim vprašanjem sem želel preučiti posledice državljanske vojne na mednarodno varnost. Z razpadom Sovjetske zveze in padcem železne zavese so novo nastale države bile primorane urediti odnose z Rusko federacijo. Najpomembnejše pogodbe in sporazume, ki jih je podpisala Ukrajina z Rusijo na področju varnosti so bile:

- Memorandum o varnostnih zagotovilih v zvezi z pristopom Ukrajine k Pogodbi o neširjenju jedrskega orožja iz leta 1994, s katerim se je Ukrajina odpovedala jedrskemu orožju v zameno za rusko priznanje suverenosti in državnih meja Ukrajine;
- Razdelitvena pogodba o statusu in pogojih črnomske flote leta 1997 in Sporazum med Ukrajino in Rusijo o črnomorski floti v Ukrajini leta 2010, s katerima sta državi uredili delitev in nastanitev črnomske flote na Krimu ter čas najema vojaških objektov in pristanišča;
- Pogodba o prijateljstvu, sodelovanju in partnerstvu med Ukrajino in Rusko federacijo leta 1997, s katero sta si obojestransko priznali nedotakljivost obstoječih meja in ozemeljsko celovitost ter prepovedali uporabo svojega ozemlja na način, ki bi škodoval varnosti druge države.

Obe državi sta tudi članici Združenih narodov in Organizacije za sodelovanje in varnost v Evropi, ki priznavata kot enega izmed temeljih načel tudi ozemeljsko celovitost in nedotakljivost. Z kršenjem temeljnih načel mednarodnega prava ter pogodbenih zavez, ki jih

je Rusija dala Ukrajini, se ustvarja varnostna dilema pri drugih državah bivše Sovjetske zveze s katerimi je Rusija sklenila podobne mednarodne pogodbe. Rusija je s priključitvijo Krima pokazala, da je za obrambo svojih interesov pripravljena uporabiti svojo moč in izrabiti lokalne konflikte. Ker pa se državljanska vojna še ni popolnoma končala, saj se po podpisu mirovnega sporazuma Minsk II nakazuje, da bo postala situacija na vzhodu države zamrznjen konflikt je vprašanje vpliva državljanske vojne v Ukrajini na mednarodno varnost odprto. Vse je odvisno od nadaljnjih korakov Rusije. Če bo ponovno spodbudila oboroženi spopad in si kasneje priključila ozemlje, bi to pomenilo destabilizacijo varnosti v regiji in povratek v obdobje reševanja mednarodnih sporov z argumentom moči. Konec koncev gre za ustanovno članico Združenih narodov, ki je eden izmed garantov mednarodnega miru in varnosti.

7 LITERATURA

1. A.J.P. 2014. V Donecku in Lugansku vse pripravljeno za nedeljski referendum. *RTVSLO*, 10. maj. Dostopno prek: <http://www.rtvsllo.si/svet/v-donecku-in-lugansku-vse-pripravljeno-za-nedeljski-referendum/336562> (22. maj 2016).
2. Alexe, Theodor. 2010. EU, Ukraine Agree on "Road Map" for Visa-Free Travle. *Radio Free Europe*, 22. november. Dostopno prek: <http://www.rferl.org/content/article/2227271.html> (5. maj 2016).
3. Aslund, Anders in Michael A. McFaul. 2006. *Revolution in Orange: The Origins of Ukraine's Democratic Breakthrough*. Washington: Carnegie Endowment for International Peace.
4. BBC. 2009. *Ukraine's political cat-fight leaves voters cold*. Dostopno prek: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/8391317.stm> (5. maj 2016).
5. --- 2010. *Profile: Viktor Yushchenko*. Dostopno prek: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4035789.stm> (5. maj 2016).
6. --- 2014a. *Ukraine's president signs anti-protest bill into law*. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/world-europe-25771595> (11. maj 2016).
7. --- 2014b. *Ukrainian MPs vote to oust President Yanukovich*. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/world-europe-26304842> (12. maj 2016).
8. --- 2014c. *»Little green man« or »Russian invaders«*. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/world-europe-26532154> (15. maj 2016).
9. --- 2014č. *Ukraine: Pro-Russina storm offices in Donetsk, Luhansk, Kharkiv*. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/world-europe-26910210> (20. maj 2016).
10. --- 2014d. *Ukraine rebels hold referendums in Donetsk and Luhansk*. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/world-europe-27360146> (21. maj 2016).
11. Bebler, Anton. 2015. The Russian-Ukrainian conflict over Crimea. *Teorija in praksa* 52 (1–2). Dostopno prek: http://www.fdv.uni-lj.si/docs/default-source/tip/tip_1-2_2015_bebler.pdf?sfvrsn=2 (16. maj 2016).
12. Belfer Center for Science and International Affairs. 1995. *Crimea and the Black Sea Fleet in Russian-Ukrainian Relations*. Dostopno prek: http://belfercenter.hks.harvard.edu/publication/2934/crimea_and_the_black_sea_fleet_in_russian_ukrainian_relations.html (3. maj 2016).

13. Blinov, Maxim. 2014. Russian senators vote to use stabilizing military forces on Ukrainian territory. *Rt*, 1. marec. Dostopno prek: <https://www.rt.com/news/russia-ukraine-approve-military-371/> (16. maj 2016).
14. Bohlen, Celestine. 1994. Russia vs. Ukraine: A Case of the Crimean Jitters. *The New York Times*, 23. marec. Dostopno prek: <http://www.nytimes.com/1994/03/23/world/russia-vs-ukraine-a-case-of-the-crimean-jitters.html> (13. avgust 2015).
15. Central Election Commission of Ukraine. 2004a. *Results of voting in Ukraine, 31. October*. Dostopno prek.: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vp2004/wp0011e> (5. maj 2016).
16. --- 2004b. *Results of voting in Ukraine, 21. November*. Dostopno prek.: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vp2004/wp0011e> (9. maj 2016).
17. --- 2004c. *Results of voting in Ukraine, 26. December*. Dostopno prek.: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vp2004/wp0011e> (9. maj 2016).
18. --- 2010. *Results of voting in Ukraine, 7. February*. Dostopno prek: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vp2010/WP0011> (10. maj 2016).
19. Central Intelligence Agency. 2015. *The World Factbook*. Dostopno prek: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/up.html> (15. avgust 2015).
20. Committee to protect Journalists. 2014. *Independent media, journalists obstructed in Crimea*. Dostopno prek: <https://www.cpj.org/2014/03/independent-media-journalists-obstructed-in-crimea.php> (14. maj 2016).
21. Drachev, Viktor. 2014. Crimea declares independence, seeks UN recognition. *Rt*, 17. marec. Dostopno prek: <https://www.rt.com/news/crimea-referendum-results-official-250/> (17. maj 2016).
22. Economist. 2013. *Trading insults*. Dostopno prek: <http://www.economist.com/news/europe/21583998-trade-war-sputters-tussle-over-ukraines-future-intensifies-trading-insults> (11. maj 2016).
23. Encyclopædia Britannica. 2015. *Ukraine*. Dostopno prek: <http://www.britannica.com/place/Ukraine/History> (1. avgust 2015).
24. Encyclopedia of Ukraine. 2015a. *Kyivan Rus*. Dostopno prek: <http://www.encyclopediaofukraine.com/display.asp?linkpath=pages%5CK%5CY%5CKyivanRushDA.htm> (5. avgust 2015).

25. --- 2015b. *Oleh, Prince*. Dostopno prek: <http://www.encyclopediaofukraine.com/display.asp?linkpath=pages%5CO%5CL%5COlehPrince.htm> (5 avgust 2015).
26. --- 2015c. *Volodymyr the Great*. Dostopno prek: <http://www.encyclopediaofukraine.com/display.asp?linkpath=pages%5CV%5CO%5CVolodymyrtheGreat.htm> (5. avgust 2015)
27. Encyclopedia of World Biography. 2016. *Viktor Yushchenko Biography*. Dostopno prek: <http://www.notablebiographies.com/news/Sh-Z/Yushchenko-Viktor.html> (5.maj 2016).
28. Gažević, Nikola. 1972. *Vojna enciklopedija*. Tretji zvezek. Beograd: Redakcija vojne enciklopedije.
29. Generalna skupščina. 2014. *Territorial integrity of Ukraine – Ozemeljska celovitost Ukrajine*, GA/RES/68/(CCLXII), sprejeta 27. marca 2014. Dostopno prek: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/68/262 (17. maj 2016).
30. Global Security. 2015. *Ukraine – Economy*. Dostopno prek: <http://www.globalsecurity.org/military/world/ukraine/economy.htm> (26. avgust 2015).
31. *Helsinška sklepna listina – Helsinki Final Act*. 1975. Dostopno prek: <http://www.osce.org/mc/39501?download=true> (5. avgust 2015).
32. HIIK. 2015. *Methodological Approach*. Dostopno prek: <http://www.hiik.de/en/methodik/index.html> (7.7. 2015).
33. Izvozno okno. 2015. *Ukrajina*. Dostopno prek: http://www.izvoznookno.si/Dokumenti/Podatki_o_drzavah/Ukrajina/Gospodarske_panoqe_4698.aspx (26. avgust).
34. Jelačić, Aleksej. 1929. *Istorija Rusije*. Beograd: Srpska književna zadruga.
35. K. Št. in B. V. 2014. Spopad med ukrajinskimi in »ruskimi« silami. *RTVSLO*, 25. avgust. Dostopno prek: <http://www.rtvsllo.si/svet/spopad-med-ukrajinskimi-in-ruskimi-silami/344812> (27. maj 2016).
36. Kiev City State Administration. 2014. *February 19, schools and kindergartens declared a day off*. Dostopno prek: <http://kievcity.gov.ua/news/13470.html> (11. maj 2016).
37. Kyiv Post. 2014. *Gunmen seize Simferopol television station, turn off Channel 5, 1+1, turn on Rossiya 24*. Dostopno preko: <https://www.kyivpost.com/article/content/ukraine/gunmen-seize-simferopol->

- television-station-turn-off-channel-5-11-turn-on-rossiya-24-338610.html (14. maj 2016).
38. Lemothe, Dan. 2014. NATO: These new satellite images show Russian troops in and around Ukraine. *The Washington Post*, 28. avgust. Dostopno prek: <https://www.washingtonpost.com/news/checkpoint/wp/2014/08/28/nato-these-new-satellite-images-show-russian-troops-in-and-around-ukraine/> (28. maj 2016).
 39. Marxsen, Christian. 2014. Territorial Integrity in International Law – Its Concept and Implications for Crimea. *Heidelberg Journal of International Law* 75 (7). Dostopno prek: http://www.zaoerv.de/75_2015/75_2015_1_a_7_26.pdf (3. avgust 2015).
 40. *Memorandum o varnostnih zagotovilih v zvezi z pristopom Republike Belorusije, Republike Kazahstana in Ukrajine k Pogodbi o neširjenju jedrskega orožja – Memorandum on Security Assurances in connection with the Republic of Belarus'/Republic of Kazakhstan's/Ukraine's accession to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons.* 1994. Dostopno prek: <http://search.un.org/results.php?query=A/49/765&SS=DS&lang=en&tpl=ods#!>) (5. maj 2016).
 41. Naimark, Norman M. 2010. **Stalin's Genocides**. New Jersey: Princeton University Press. Dostopno prek: Google Books.
 42. *O načelih državne jezikovne politike - Про засади державної мовної політики.* 2013. Dostopno prek: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5029-17/print1331482006276224> (20. avgust 2015).
 43. Olearchyk, Roman in Neil Buckley. 2013. Ukraine protests hampered by fragmenting of political opposition. *Financial Times*, 29. november. Dostopno prek: <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/4005fa5a-5913-11e3-9798-00144feabdc0.html#axzz48QtgOkCd> (11. maj 2016).
 44. Olearchyk, Roman in Peter Spiegel. 2014. West puts pressure on Viktor Yanukovich to veto anti-protest laws. *Financial Times*, 17. januar. Dostopno prek: <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/e9367e64-7ebc-11e3-a2a7-00144feabdc0.html#axzz48QtgOkCd> (11. maj 2016).
 45. Oliphant, Roland. 2015. Ukraine starts pull-back of tanks in east after ceasefire. *The Telegraph*, 5. oktober. Dostopno prek: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/ukraine/11912799/Ukraine-starts-pull-back-of-tanks-in-east-after-ceasefire.html> (3. junij 2016).

46. OVSE. 2004a. *International election observation mission*. Dostopno prek: <https://www.oscepa.org/documents/all-documents/election-observation/election-observation-statements/ukraine/statements-25/1487-2004-presidential-first-round/file> (6.maj 2016).
47. --- 2004b. *Ukraine presidential election 31. October, 21. November and 26. December*. Dostopno prek: <http://www.osce.org/odihr/elections/ukraine/14674?download=true> (9.maj 2016).
48. --- 2014. *Protocol on the results of consultations of the Trilateral Contact Group, signed in Minsk*. Dostopno prek: <http://www.osce.org/home/123257> (25. maj 2016).
49. --- 2015. *Package of Measures for the Implementation of the Minsk Agreements*. Dostopno prek: <http://www.osce.org/cio/140156> (1. junij 2016).
50. Parafitt, Tom. 2014. Ukraine approves historic EU deal, breaking ties with Moscow. *The Telegraph*, 16. september. Dostopno prek: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/ukraine/11100419/Ukraine-approves-historic-EU-deal-breaking-ties-with-Moscow.html> (7 junij 2016).
51. *Pariška listina za novo Evropo – Charter of Paris for a New Europe*. 1990. Dostopno prek: <http://www.osce.org/mc/39516?download=true> (5. avgust 2015).
52. *Pogodba o prijateljstvu, sodelovanju in partnerstvu med Ukrajino in Rusko federacijo - Договір про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією*. 1997. Dostopno prek: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/643_006 (15. maj 2016).
53. Pravda. 2014. *The de facto authorities introduces emergency*. Dostopno prek: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/02/18/7014488/> (11.maj 2016).
54. *Pridružiteni sporazum med Evropsko unijo in njenimi državami članicami ter Ukrajino - Association agreement between European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part*. 2014. Dostopno prek: http://eeas.europa.eu/ukraine/docs/association_agreement_ukraine_2014_en.pdf (11. maj 2016).
55. *Razdelitvena pogodba o statusu in pogojih črnomoške flote - Угода між Україною і Російською Федерацією про параметри поділу Чорноморського флоту*. 1997. Dostopno prek: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/643_075 (15. maj 2016).
56. RefWorld. 2004. *Chronology for Crimean Russians in Ukraine*. Dostopno prek: <http://www.refworld.org/docid/469f38ec2.html> (3.maj 2016).

57. Salem, Harriet. 2014. Eastern Ukrainians Vote for a New Uncertain Future in Rebel Organized Referendum. *Vice News*, 11. maj. Dostopno prek: <https://news.vice.com/article/eastern-ukrainians-vote-for-a-new-uncertain-future-in-rebel-organized-referendum> (22. maj 2016).
58. Shuster, Simon. 2014. . Putin's Man in Crimea Is Ukraine's Worst Nightmare. *Time*, 10. marec. Dostopno prek: <http://time.com/19097/putin-crimea-russia-ukraine-aksyonov/> (13. maj 2016).
59. Skubi. 2014. *The Supreme Court findings*. Dostopno prek: <http://www.skubi.net/ukraine/findings.html> (9. maj 2016).
60. Sky news. 2014. *Ukraine Army Launches »Anti-Terror« Operation*. Dostopno prek: <http://news.sky.com/story/1241376/ukraine-army-launches-anti-terror-operation> (21. maj 2016).
61. *Sporazum med Rusko federacija in Republiko Krim o pristopu Republike Krim k Ruski federaciji in oblikovanju novih ozemeljskih delov v Ruski federaciji* - Договор между Российской Федерацией и Республикой Крым о принятии в Российскую Федерацию Республики Крым и образовании в составе Российской Федерации новых субъектов. 2014. Dostopno prek: <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001201403180024?index=0&rangeSize=1&back=False> (17. maj 2016).
62. *Sporazum med Ukrajinu in Rusijo o črnomoški floti v Ukrajinu* - Угода між Україною та Російською Федерацією з питань перебування Чорноморського флоту Російської Федерації на території України. 2010. Dostopno prek: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/643_359 (15. maj 2016).
63. State Statistics Committe of Ukraine. 2001. *About number and composition population of Ukraine by data All-Ukrainian population census*. Dostopno prek: <http://2001.ukrcensus.gov.ua/eng/results/general/nationality/> (10. avgust 2015).
64. Subtelny, Orest. 2000. *Ukraine: a history*. Toronto: University of Toronto Press.
65. The Guardian. 2014a. *Agreement on the Settlement of Crisis in Ukraine – full text*. Dostopno prek: <http://www.theguardian.com/world/2014/feb/21/agreement-on-the-settlement-of-crisis-in-ukraine-full-text> (12. maj 2016).
66. --- 2014b. *Ukraine: Sevastopol installs pro-Russian mayor as separatism fears grow*. Dostopno prek: <https://www.theguardian.com/world/2014/feb/25/ukraine-sevastopol-installs-pro-russian-mayor> (13. maj 2016).

67. The Telegraph 2015. *Minsk agreement on Ukraine crisis: text in full*. Dostopno prek: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/ukraine/11408266/Minsk-agreement-on-Ukraine-crisis-text-in-full.html> (1. junij 2016).
68. The World Bank. 2015. *Reforms are the Best Antidote to Exogenous Shocks Confronting Ukraine, Says World Bank*. Dostopno prek: <http://www.worldbank.org/en/news/press-release/2015/04/29/reforms-are-the-best-antidote-to-exogenous-shocks-confronting-ukraine-says-world-bank> (26. avgust).
69. Trading Economics. 2015a. *Ukraine GDP*. Dostopno prek: <http://www.tradingeconomics.com/ukraine/gdp> (26. avgust).
70. --- 2015b. *Ukraine Unemployment Rate*. Dostopno prek: <http://www.tradingeconomics.com/ukraine/unemployment-rate> (27. avgust).
71. --- 2015c. *Ukraine Core Inflation Rate*. Dostopno prek: <http://www.tradingeconomics.com/ukraine/core-inflation-rate> (27. avgust).
72. Unian. 2009. *Yanukovych imagines how he signs law on Russian language*. Dostopno prek: <http://www.unian.info/politics/261616-yanukovych-imagines-how-he-signs-law-on-russian-language.html> (5.maj 2016).
73. *Ustanovna listina Združenih narodov – Charter of the United Nations*. 1945. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/sections/un-charter/un-charter-full-text/index.html> (2. avgust 2015).
74. *Ustava avtonomne republike Krim - Конституція Автономної Республіки Крим*. 1999. Dostopno prek: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/350-14> (5.maj 2016).
75. *Ustava Ukrajine - Конституція України*. 2014a. Dostopno prek: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/page> (22. avgust 2015).
76. --- 2014b. Dostopno prek: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/page3> (5. maja 2016).
77. Žabkar, Anton. 2003. *Marsova dediščina – temelji vojaških ved*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.